

International Journal of Social
Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

Reflections of the Millet Mektepler According to the Cumhuriyet Gazetesi of 1929 Education Activities

Mustafa Kılınç¹

Amasya University, Faculty of Education, Primary Education

ABSTRACT

National Schools were opened on 1st January 1929, by expanding Public Training Centers, operating before National Schools, and its legislation so that the new alphabet reform, confirmed on 1st November 1928, would be successful and their opening day was celebrated as Maarif Feast. At the beginning, national schools would operate as an institution who served for those who knew Arabic Alphabet and those who didn't know it. Afterwards, the institution was designed as A and B training centers. Two legislations were enacted with regard to this educational institution between 1928-1929. As an organization, National Schools was comprised of Stable National Schools, Mobile National Schools, Village Education Centers and Public Reading Halls. Even though the primary teachers served in this educational institutions, the educated individuals were also asked for serving to general public. While they are conducting literacy activities, they were also propagating Republic ideology and objectives. Whole public was activated for the success of National School in the leadership of President Mustafa Kemal Atatürk. Kıraat and Tahrir Lesson, Accounting and Measures Lesson, Health Information, Citizenship Lesson were included in National Schools. The first achievements of National Schools wasn't able to realize during the last years. According to this legislation, it was considered reporting news on National Schools' activities necessary by the administration of National Agency. When we analyse the reflections of National Schools' activities to the media in 1929, it can be seen that their success was above the expectations.

This study encompasses the structure of National Schools, one of the educational institutions of Republic and the reflections of National Schools' activities to the media in 1929. It is based on the archive resources as to the period, old works, newspapers, researches and dissertations.

Key Words: National Schools, National Schools' Activities, Media.

ARTICLE INFO

Received: 28.03.2018

Revision received:
30.05.2018

Accepted: 25.06.2018

Published online:
30.06.2018

¹ Corresponding author:

Assist. Prof. Dr.
mustafakilinc@amasya.edu.tr
05055967813

Millet Mekteplerinin 1929 Yılı Eğitim Öğretim Faaliyetlerinin Cumhuriyet Gazetesine Göre Basına Yansımaları

Mustafa Kılınç¹

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

1 Kasım 1928 yılında kabul edilen yeni harf inkılabının başarılı olması için Millet Mekteplerinden önce faaliyet gösteren Halk Dershaneleri teşkilatı ve yönetmeliği revize edilerek ve genişletilerek 1 Ocak 1929'da Millet Mektepleri açılmış ve açılış günü Maarif Bayramı olarak kutlanmıştır. Millet Mektepleri teşkilatı daha önce Arap harflerini bilen ve bilmeyenlere yönelik eğitim öğretim sürdürürken 1929 yönetmeliğiyle A ve B dershaneleri şeklinde teşkilatlanmıştır. Bu eğitim kurumlarıyla ilgili 1928-1929 yıllarında iki yönetmelik düzenlenmiştir. Millet Mektepleri teşkilat olarak; Sabit Millet Mektepleri, Gezici Millet Mektepleri, Özel Millet Mektepleri, Köy Yatı Dershaneleri ve Halk Okuma Odaları şeklinde düzenlenmiştir. Bu eğitim kurumlarında daha çok ilköğretim öğretmenlerinden yararlanılırken ilk yıllarda halk içinde eğitilmiş kişilerden de yararlanılmıştır. Bu kurumlar okuma yazma seferberliğini yürütürken bir yandan da Cumhuriyet ideolojisini ve hedeflerini tabana yayıyordu. Millet Mekteplerinin başarısı için Reisi Cumhur Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde tüm millet seferber edilmiştir. Millet Mekteplerinde; Kıraat ve Tahrir Dersi, Hesap ve Ölçüler Dersi, Sağlık Bilgisi Dersi, Yurt Bilgisi Dersi okutulmuştur. Millet Mekteplerinin ilk yıllardaki başarı durumları sonraki yıllarda istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu yönetmeliğe göre Millet Mektepleri faaliyetlerinin Millet Mektepleri idare heyetleri tarafından neşriyat yaptırılması gerekli görülmüştür. Millet Mektepleri 1929 yılı faaliyetlerinin Cumhuriyet Gazetesine göre basındaki yansımalarına baktığımız zaman; basındaki haberlere göre Millet Mekteplerinin başarısı hedeflenen başarının üstündedir. Bu çalışma; Cumhuriyetin eğitim kurumlarından Millet Mektepleri yapısını ve Millet Mekteplerinin 1929 yılı eğitim öğretim faaliyetlerinin Cumhuriyet Gazetesine göre basına yansımalarını kapsamaktadır. Araştırma: Döneme ilişkin arşiv kaynakları, gazeteler, tetkik eserler, makaleler ve tezlere dayanmaktadır.

Alınma

Tarihi:28.03.2018

Düzeltilmiş hali alınma

tarihi: 30.05.2018

Kabul Edilme Tarihi:

25.06.2018

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 30.06.2018

Anahtar Kelimeler: Millet Mektepleri, Millet Mektepleri Faaliyetleri, Basın

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:

Öğr. Gör. Dr.

mustafakilinc@amasya.edu.tr

05055967813

Giriş

Türkiye halkını okur yazar hale getirmek ve ona hayat için temel bilgileri kazandırmak maksadıyla açılan Millet Mektepleri; umumî teşkilâtı sabit ve seyyar olmak üzere (A) ve (B) dersanelerinden, halk okuma odalarıyla köy yatı dersanelerinden oluşmaktadır. Şehir ve kasabalarda ve mektebi bulunan köylerde açılan millet mektebi dersanelerine sabit; mektepsiz köylere bir devre için muallim göndermek suretiyle açılan dersanelere de seyyar dersane denir. Sabit ve seyyar (A) dersanelerinin vazifesi hiç okuma yazma bilmeyen veya Arap harflerini öğrenmiş olan yetişkinleri okur yazar bir hale getirmektir. (A) dersanelerinde tedrisat her yıl Kasım'da başlayıp şubat sonunda biter. Sabit ve seyyar (B) dersanelerinin hedefi (A) dersanelerini bitirmiş ve okuyup yazmayı öğrenmiş olan vatandaşları hayat dersleri vermektir. Bu dersanelerde de tedrisat (A) dersanelerinde olduğu gibi Kasım'da başlayıp şubat sonunda biter. (Maarif Vekilliği, Millet Mektepleri Talimatnamesi, Maarif Matbaası, İstanbul,1940, s.4)

Millet Mektepleri; İlk mektep ve ilk mektep muallimi adedince ve mektepsiz köylerde 15 -40 talebeden oluşan millet mektebi dersaneleri açılması için çalışır. Millet mektebi dersanelerinde yaşları 16 ile 45 arasında bulunan kadın ve erkek vatandaşlar okutulur. Millet mektepleri teşkilâtının reisi ve millet mekteplerinin başmuallimi Reisi Cumhur Gazi M. Kemal Hazretleridir. (Maarif Vekilliği, Millet Mektepleri Talimatnamesi, a. g. e. s.5,6)

Millet Mektepleri Teşkilatı

Millet Mektepleri sabit, gezici ve özel olmak üzere üçe ayrılmakta olup, bunlar kendi içinde (A) ve (B) derslikleri diye adlandırılmakta idi. 1929 yönetmeliğine göre, bunlara ek olarak Köy Yatı Dersaneleri ve Halk Okuma Odalarının açılması öngörülmüştür.

1. Sabit Millet Mektepleri: Genellikle okul olan yerlerde açılan eğitim kurumları olup, 1929 yılından itibaren buralarda açılan (A) ve (B) dersliklerinde öğrenim süresi dört ay olarak belirlenmiştir.
2. Gezici Millet Mektepleri: Okulu olmayan köylerde yalnızca bir dönem için açılan ve 1928 yönetmeliğine göre öğretim süreleri en az bir buçuk ay olup, dersleri, Sabit Millet Mekteplerinde olduğu gibi yapılmaktaydı.
3. Özel Millet Mektepleri: Bu kurslar, Devlet Kuruluşları, Belediyeler, Tekel Müdürlükleri, Bankalar, Demiryolu ve Liman İdareleri, Hapishaneler vs. kurumlarda yapılmıştır. Bu kurslarda eğitim Sabit Millet Mekteplerinde olduğu gibidir.
4. Köy Yatı Dersaneleri: Okulu olmayan köylerde yaşayan 12-18 yaşları arasındaki köy çocuklarını okutmak ve aydın birer insan olarak yetiştirmek amacıyla, il ve ilçe merkezlerinde açılması planlanmıştır.
5. Halk Okuma Odaları: 1930 yılında açılmasına başlanan bu odaların amacı; okuma-yazmayı öğrenmiş olan vatandaşlara okuma-yazmayı sevdirmek, yetişkinlerin ilgilendikleri konularda bilgi sahibi yapılmaları idi. (Albayrak, Mustafa, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-29/millet-mekteplerinin-yapisi-ve-calismalari-1928-1935>)

1928-1929 yılı iki tane yönetmelik düzenlenmiştir. Bu yönetmelikler temelde Halk Dersaneleri teşkilatı yönetmeliğinin genişletilmiş ve uyarlanmış halidir. (Demir ve Altunay Şam, 2017, s.350). İkinci yönetmeliğin birinci yönetmelikten farkı ikinci yönetmelikte okuma yazma yanında halka hayat bilgilerinin ve günlük yaşamda faydalanacakları derslerin de eklenmiş olmasıdır. (Kılıç, Fahri, a.g.m.s.211)

Millet Mekteplerinde; Alfabe, Kıraat, Yazı ve İmla Tedrisi Usulüyle Okuma Yazma öğretilirken, Hesap ve Ölçüler, Sağlık Bilgisi ve Yurt Bilgisi gibi dersler verilmiştir. (Aktaş, 2003, s.82, 89)

Millet Mekteplerinde; 1928-1935 yılları arasındaki çalışmalar sonucunda, Türkiye'de 1927 yılında erkeklerde okuryazarlık oranı %13, kadınlarda %4 iken, bu oranlar 1935 yılında erkeklerde %29,3'e, kadınlarda ise %10,5'e çıkartılmıştır. (Kılıç, 2017, s.232,233)

1929 Yılı Millet Mektepleri Faaliyetlerinin Cumhuriyet Gazetesine Göre Basındaki Yeri

Millet Mektepleri faaliyetlerinin basında yer almasıyla ilgili; özellikle Cumhuriyet Gazetesi (İstanbul) haberlerinden oluşmaktadır. Günlük haberlerde Millet Mekteplerinin en heyecanlı

yıllarından olan 1929 yılı haberlerine dayandığı için ö dönemde Millet Mektepleriyle ilgili haberler çoğunlukla hep olumlu yönde cereyan etmiştir.

Millet Mekteplerinde Dün Akşam İmtihanlara Başlandı

Başlıklı haberde akşam yapılan sınavlara göre kazanamayıp ikinci devreye kalacaklar %10 tahmin edilmektedir ifadesi kullanılmaktadır. (Cumhuriyet,03.03.1929, s.1) Burada vurgulanan ana fikir öğrencilerin oldukça başarılı bir eğitim öğretim dönemi geçirdiği düşüncesidir.

Bugün Maarif Bayramı Var? Millet Mektepleri Bugün Merasimle Açılacak

Başlıklı haberde Her Mektep birbirleriyle rekabet edercesine süslenmiştir... Yalnız dün akşama kadar İstanbul tarafındaki mekteplere müracaat edenler on bini bulmuştur. Kadıköy mıntkası müfettişi Kadıköy'ünde açılan 72 dershaneye yazılanların üç bini bulduğunu bildirmiştir. (Cumhuriyet, 1 Kânunusani 1929, s.1) Bu haberde ön plana çıka halkın Millet Mekteplerine olan ilgisinin çok yüksek olduğudur.

Yazı İnkılabı başlıklı haberde; Yeni harflerin kabul ve tatbikinden sonra memleketin her tarafında bu yeni Türk harflerini talim ve tamim için halk mektepleri açıldı. Her sınıf halk oralara şitap ederek yeni harflerin öğretilmesine ve öğrenilmesine azami itana ve ihtimam sarf olundu. Her taraftan hükümet merkezine gelen ve toplanan malumata göre bütün memlekette halk mekteplerinde üç yüz seksen bin kadar insan yeni harfleri öğrendiklerine dair vesika almışlardır... Harf inkılabında en büyük vazifeyi matbuat yaptı. Gazeteler harf inkılabına en iyi mektep oldular. Hükümet her sene halk mekteplerine önem vermektedir. (Yunus Nadi, Cumhuriyet,4 Ağustos, 1929, s.1)

Millet Mektepleri Dün Gece Açıldı başlıklı haberde şehrimizde tam 1208 mektep açılmış, 45000 kişi tahsile başlamıştır. Bütün mekteplerde fevkalade merasim yapılmıştır. Dün açılan bütün millet mekteplerinde derslere başlamadan evvel hazır bulunan Maarif zevattan veya hükümeti mahalliye erkanından biri tarafından Türk İnkılabını ve bu meyanda yeni harf meselesinin ehemmiyeti hakkında izahat verilmiş müteakiben ilk derslere başlanmıştır. Büyük mekteplerde muzika iştirak etmiştir. İlk dersten sonra bazı mekteplerde gecede müsamereler verilmiş, bazı piyesler temsil ve talebe tarafından muhtelif parçalar inşat ve teganni edilmiştir. Resmi mektep bulunmayan mıntkılarda da gayri müslim mekteplerinde millet mektepleri açılacaktır. (Cumhuriyet,2 Kânunusani, 1929, s.1-3) Bura ifade edilmeye çalışılan ana mevzu ise Bu mekteplerde eğitim öğretim başlanmadan önce bu kurumların gayesi ve önemi hakkında açıklayıcı bilgilerin ifade edilmesidir.

Millet Mektepleri taşıyor kadınlar için açılan mekteplerde dünden derslere başlandı başlıklı haberde; gündüz ders görmeye talip olan hanımlar yalnız pazartesi, perşembe günleri öğleden sonra bir çeyrek fasıla ile iki ders alacaklardır. Birçok mektepler dün kayıt olmak üzere müracaat eden kimseleri reddetmeye mecbur olmuşlardır. Hristiyan halktan henüz bir şube bile mektebe müracaatla kaydedilmemişlerdir. Bunu nazarı dikkate alan Maarif Müdürü civardaki Ticaret Mektebi ile Bezezya Mektebi'nin Millet Dershaneleri açmasına karar vermiştir. (Cumhuriyet, 4 Kânunusani, 1929, s.1) Bu haberde ise halkın Millet Mekteplerine rağbeti ve bu durumdan kaynaklı bazı kimselerin istediği dönemde mektebe alınması vurgulanmıştır.

Millet Mekteplerine Millet Hücum, Ediyor Mekteplere Kadınların Rağbeti Daha Fazla Başlıklı haberde Millet Mekteplerine karşı milletin göstermekte olduğu rağbet her gün bir parça daha artmaktadır. Dün Cuma olmasına rağmen birçok kimseler açık olduğunu zannederek mekteplere gelmişlerdir. Okumak için en fazla arzu ve hahiş gösterenler kadınlarla, hamallar ve küçük esnaf çıraklarıdır. Bu umumi ihtiyaç karşısında mevcut dershaneler ihtiyaca kâfi gelmeyecektir. (Cumhuriyet, 5 Kânunusani, 1929, s.1) Burada ise ana vurgu kadınların erkeklerden daha fazla bu okullara rağbet etmesi ve iş durumundan dolayı hamal ve küçük esnaf çıraklarının fazla olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır.

Bu ilginin sebeplerinden bazıları; Millet Mekteplerinden mezun olanlar, tarım, ticaret, zanaat gibi meslek kurslarına öncelikli alınıyor olması ve bakanlığın yayınlardan ücretsiz yararlanmalarıdır. (Yüceer, 2009, s.174)

Halk Mektepleri başlıklı haberde; İrfan aşkı ile bu kadar müteheyyiç olan halka okuyup yazma öğretirken hayatları için müfit malumatta verilmelidir... Dedik ki halk mekteplerinin maksadı okuyup yazmayı temin daha doğrusu cehaleti izale ümmiligi bertaraf eylemektir. Bu mekteplerle şimdilik yalnız başına bu hedefe varılsa ve bu gaye istihsal edilse bile büyük kazançtır. Fakat mektepler açıldıktan ve hususiyile onlara halkın tehacümü görüldükten sonra insana başka fikirlerde geliyor. İrfan aşkı ile bu kadar müteheyyiç olan halka okuyup yazma öğretirken aynı zaman da meğer onlara hayatları için müfit malumat vermek dahi mümkün olurmuş... Biz diyoruz ki halka kıraat ve tahrir diye okutacağımız şeyler halkın pek ziyade muhtaç olduğu bazı dersler olsun. Bunun için tabi hazırlanmak lazımdır. Halkın en ziyade muhtaç olduğu malumatın ne gibi şeyler olacağını tayin ve tespit eylemeli, sonra da gene bu şeyler halkın ihtiyacına göre tahrir ve telif kılınmış olmalıdır. Biz bu malumatın daha ziyade iktisadi mevzular üzerinde teksif edilmesine taraftarız. Mesala bu vesileyle halka iktisadi işler hakkında umumi malumat verilmekle beraber gene mesala kooperatifçilik öğretilir. (Yunus, Nadi, Cumhuriyet, 5 Kânunusani ,1929,s.1) Bu haberde Millet Mekteplerinin gayesi sadece okuma yazma öğretmek olmayıp günlük yaşamda gerekli bazı bilgilerin de bu eğitim kurumlarında verilmesi gerekliliği ifade edilmeye çalışılmıştır.

Millet Mektepleri Başmualliminin Talebesine Hediyesi başlıklı haberde Gazi Hz. Mezunlara teşkilatı esasiyeden bir nüsha hediye ediyor. Reiscumhur Hz. Millet Mekteplerinde mezun olanlara teşkilatı esasiye *kanunundan* birer nüsha hediye edeceklerini vait buyurmuşlardır. Bunlar gayet güzel ve kırmızı bir kapla mücellet oldukları halde dün vilayete gönderilmiştir. Kitabın başında şunlar yazılıdır: Millet Mekteplerinden çıkan..... Efendiye tarafımdan hediye. Mustafa Kemal onun altında Gazi Hz.nin başı açık bir resmi ve resmin altında Gazi Hz. Türkiye Reisi cumhuru ve Millet Mektepleri Başmuallimi ibaresi. Bundan sonra kitapta Gazi'nin gençliğe söyledikleri hitabe münderiştir. (Cumhuriyet,13 Ağustos,1929,s.1) Bu haberimizde devlet büyüklerinin halkı olumlu yönde etkileyerek bu kurumlara rağbetini ve halk başarısını artırma gayretlerinin olduğu düşüncesidir.

Mektepler bir teşrisanide merasimle açılacaktır. Mektepler iki kısma ayrılarak birinin tahsil müddeti iki ay diğerinin dört ay olacaktır. Arap harfleriyle okuyup yazma bilenler iki aylık tedrisata tabi tutulacaktır. Ders saatleri her mahal ve mintikanın ihtiyacına göre tayin edilecektir. Haftanın iki gününde de kadınlara ders verilecektir. Millet Mekteplerine 16 yaşından 40 yaşına kadar olan vatandaşlar bila kaydı şart devam edeceklerdir. Ders devreleri nihayetinde müdavimler yeni harflerimizden imtihan edilecekler ve muaffak olanlara şahadetnameler verilecektir. Açılacak binlerce millet mekteplerinde ilk mektep muallimlerinden istifade edilecektir. Muallimlere verilecek maaş ve mekteplere lüzümü olan masarıfte mukabil icap eden tahsisat kabul edilmiştir. (Cumhuriyet,23 Teşrinievvel,1929,s.2) Millet Mekteplerinde asıl aktörlerden biri de ilkokul öğretmenleri olmuştur.

Har İnkılabının Zaferi başlıklı haberde; Yeni harflerin ilk yıl dönümünü mesut bir netice ile idrak ettik. Geçen sene 1 Kanunievvelde büyük bir inkılap daha yapmış, yeni harfleri kullanmaya başlamıştık. O günden itibaren Arap harfleri maziye karıştı. Gazeteler devair yeni Türk harflerini kullanıyor, halkı okutmak için yer yer Millet Mektepleri açılıyordu. Bu inkılap tarihimizde muazzam bir irfan sahasının kapılarını açmış oldu. İnkılabın ehemmiyetini şuurlu bir irfan sahasının kapılarını açmış oldu. İnkılabın ehemmiyetini şuurlu bir irfan uyanıklığıyla bütün millet yekvücut bir kitle halinde kendi harflerini öğrenmek için çalıştı ve çalışıyor. Bugün arkamızı dönüp baktığımız zaman geçtiğimiz yolun çetinliğini fakat kazandığımız neticenin azametini daha iyi anlıyoruz. Bu bir yıllık kısa mazi parçasının yarım asırlık terakki hamlelerle dolu olduğunu görüyoruz. Gayeye doğru yürüyüş gayretli, neticede kazanç şerefli olmuştur. Dün bir milyondan fazla vatandaş milli harfleri öğrendi. Bugün Yüzbinlerce Türk Millet Mekteplerinde çalışıyor. Yarın bütün millet okuyacak müttehit mesainin aynı gayret ve aşkla devam edeceğine eminiz ve bir gün Türkiye'den cehaletin kalkacağına şüphemiz yoktur. Bir senelik faaliyet bu hususta bize emin bir mikyasa olabilir. (Cumhuriyet, 2 Kânunievvel, 1929, s.1) Burada ise Millet Mekteplerinin kısa sürede çok büyük başarılarına imza attığı düşüncesi hâkimdir.

Millet Mektepleri Teşrisanide Açılıyor başlıklı haberde; İstanbul'da 700 mektep açılacak. Millet Mektepleri 1 Teşrisanide şehrin her cihetinde açılacak ve o gün resmi, hususi devair ile mahallatta umumi tezahürat yapılacaktır gün mektepler donanacak, nutuklar ve konferanslar verilecektir. Mektepler biri az okuma yazma bilenler diğeri hiç okuma yazma bilmeyenlere mahsus olmak üzere iki

kısma ayrılacaktır. (Cumhuriyet,28 Teşrinievvel,1929,s.1) Bu haberimiz Millet Mekteplerinin kısım ve türleri hakkında malûmat vermektedir.

Millet Mekteplerine devam etmeyenler tecziye edilecek başlıklı haberde; Millet Mekteplerine halkın tevacümü devam etmektedir. Dün Dahiliye Vekaletinden gelen bir emirle bu tevacüme karşı biran evvel mektepler açılması ve tahsisat gelinceye kadar vilayet mahasebei hususiyesi tahsisatından sarfedilmesini bildirmiştir. Mekteplere muntazam devam etmeyenler ceza kanunu mucibince evamiri hükümete âdemi riayet cürmüyle tecziye edileceklerdir. Bu da 50 liraya kadar cezayı nakti ve hapis cezasını ihtiva etmektedir. Mamafih mektebe devam etmeyenler yok gibidir. Mekteplere her taraftan vaki olan tevacüm bunu göstermektedir. Millet Mektepleri vilayet heyeti toplanarak mektebe devam etmeyenler olursa bunlara evvala muallim tarafından ihtaratta bulunulmasına temadi etmediği takdirde isimleri polis merkezine bildirilerek evlerine polis izaniyle tebligatı lazime icrasına gene devam etmeyenler olursa haklarında takibat icrasına karar vermiş ve bu akşam nihayet bulacak olan imtihan müddetinin 15 gün temdidine karar vermiştir. (Cumhuriyet, 31 Kanunisanı, 1929, s.2)

Maarif idaresinden aldığımız malumata göre vilayetimizde açılan millet dersaneleri 2500'e baliğ olmuştur. Bu dersanelere müdavi olanların adedi 92000'i bulmuştur. Müdavi olanların %55'ini kadınlar teşkil etmektedir. (Cumhuriyet,16 Kanunisanı, 1929, s.2) Bu haberimizde yine oran olarak kadınların daha fazla okullara gittiği düşüncesidir.

Millet Mektepleri başlıklı haberde; Millet Mektepleri 7 Teşrinievvelde açılacaktır. Bu sene tedrisatın yalnız ilk mekteplerde icrası ve resmi muallimler ifası tensip edilmiştir. Binaenaleyh hususi müessesattaki dersaneler açılmayacaktır. (Cumhuriyet, 29 Temmuz 1929, s.2) Millet Mektepleri türlerinden hususi mekteplerin bir yıl gibi kısa süreden sonra artık açılmalarına gerek olmadığıdır.

Millet Mektepleri açıldı başlıklı haberde; Halk okuyup yazmayı biran evvel öğrenmek için mekteplere adeta tevacüm ediyor. Bu münasebetle mekteplerde tezahürat yapılmış ve sınıflar bayraklarla tezyin edilmiştir.... Geçen sene dersaneler Arap harflerini bilenlerle bilmeyenlere göre iki kısma ayrılmıştı. Bu sene dersaneler A ve B namı ile iki sınıfa tefrik edilmektedir. A sınıfı yeni harfleri öğrenecekler B sınıfı geçen sene yeni harfleri öğrenip şahadetname alanlara mahsustur. Her iki sınıfın müddeti 4 aydır. Tedrisata haftada 4 gün devam edilecektir. Kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı günler tefrik edilmiştir. Pazartesi ve Perşembe öğleden sonra kadınlar ikişer ve Cumartesi, Çarşamba günleri de üçten sonra birer saat ders göreceklerdir. Erkekler de Cumartesi, Pazar, Salı ve Çarşamba günü akşamları birer saat ders göreceklerdir. Dersanelere devam mecburidir. Mekteplere kaydolmayanlar veya kaydolup ta devam etmeyenlerden beş liradan altmış liraya kadar nakti ceza alınacaktır. Bir de 1931 senesinden itibaren Millet Mektepleri Şahadetnamesine haiz olmayanlar hiçbir işe kabul edilmeyeceklerdir. (Cumhuriyet, 2 Teşrisani 1929, s.1-5) Bu haberimizde Millet Mekteplerinin yapısı hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Millet Mekteplerine Tehacüm Edelerin Sayısı 30 Bine baliğ oldu başlıklı haberde; Ahaliden okuma yazama bilenler mekteplerde imtihan olacaklardır. Halkımızın Millet Mekteplerine karşı olan muhabbet ve alakası gün geçtikçe tezahür etmektedir. Şimdiye kadar 700 mektebin hepsi tamamen dolmuştur. Her mektebe 40 talebe alınmaktadır. Okuma yazma bildiğini iddia eden vatandaşlar ayrıca imtihana tabi tutulacaklardır. Muvaffak oldukları takdirde şahadetname verilecektir. (Cumhuriyet, 23Teşrisani 1929, s.3) Sınıf sayılarının 40 olması okulların teşkilat bakımından iyi olduğudur.

Maarif Vekaleti Bir Vergi Tesisini İstiyor başlıklı haberde; Millet Mekteplerinin bitmek üzere bulunan tedris zamanında elde edilen netice teşebbüsün büyüklüğü karşısında pek küçük kalmıştır. Maarif vekaletinden maarif emirliklerine gönderilen bir tahriratta bu hususa dair bazı malumat vardır. Millet Mekteplerinin faaliyete başladığı sıralarda bir milyon vatandaş kaydolanmış ise de geçen aylar zarfında mekteplere devam edenlerin miktarı teessürü mücip olacak derecede azalmıştır. Bunda muhtelif amiller müessir olmuştur. Böyle olmakla beraber beşyüzbin vatandaş Türk harfleriyle okuyup yazmayı öğrenmiş ve bu seneye ait faaliyet mayıs zarfında bitmiştir. Kanunisaniden evvelki aylarda ikiyüz elli bin kadın ve erkek vatandaş okutulmuştur. Kanunisaniden şubat sonuna kadar Millet Mekteplerinin B kurslarında kırk bin kadın ve yüz otuz beş bin erkek Türk harflerini öğrenmiştir. Vilayetlerin 1929 senesi bütçelerine halk dersaneleri için konulan tahsisatın Millet Mekteplerine hasredilmek üzere konulması vekaletin tahriratında emredilmektedir. Kasabaların bütün ilk

mekteplerinde ve mektebi bulunan köylerin hepsinde Millet Mektepleri açılacaktır. Millet Mektepleri teşkilatının ve maarifin inkişafı için dört amele yevmiyesi verilmesi mükelefiyeti tatbiki hakkında vekaletçe bir kanun lahiyası hazırlanmış ve B.M. Meclisi'ne verilmiştir. Kanun kabul edildiği takdirde mühim bir varidat menbaa kılmış olacaktır. (Cumhuriyet, 17 Mayıs 1929, s.2) Okulların başarısını daha fazla artırmak için verginin gerekliliği ifade edilmiştir.

Millet Mektepleri Bugün Açılıyor Okuyalım başlıklı haberde; Bu sene Millet Mekteplerine çok vatandaş devam edebilmesi için tedbirler alındı. Harf inkılabının feyyaz neticesinden istifade edelim. Geçen sene yapılan istatistikler memlekette mevcut nüfusun ancak % 8'nin okuyup yazabildiğini acı bir hakikat olarak bize göstermiştir. Bunun için hükümet bu sene Millet Mekteplerine çok büyük bir ehemmiyet atfetmiştir. (Cumhuriyet,1 Teşrisani,1929,s.1) Ülkemizde ilk yıllarda okur yazar oranının çok düşük olduğu vurgulanmıştır.

Türk Harfleri ve Gazimiz, Gazi Mustafa Kemal başlıklı haberde; Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Yeni Türk harflerini her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala saldılcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki bir milletin bir heyeti içtimayenin % 10'u ,%20'si okuma yazma bilir, %80 'ni bilmezse ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lazımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir. İftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharlarla doldurmuş bir millettir. Fakat milletin %80'ni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları tashih edeceğiz. Hataların tahsis olunmasında bütün vatandaşların faaliyetlerini isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde Bütün Türk heyeti içtimaiyesi Yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısı ile kafası ile bütün alemler medeniyetin yanında olduğunu gösterecektir. (Gazi Mustafa Kemal, Cumhuriyet, 1 Teşrisani, 1929, s.1) Gazi Mustafa Kemal cahilliğin ortadan kaldırılmasında halkın çok çalışması gerektiği tezi vurgulanmıştır.

Türk Harflerini Talebe 20 Gün Zarfında Okuyup Yazabiliyor başlıklı haberde; İlk Mekteplerde yapılan tetkikat talebenin Türk Harflerini Arap harflerine nispetle çok kısa bir zamanda ve çok kolaylıkla öğrendiklerini göstermiştir. Evvelce Arap harflerini ancak 4,5 ayda öğrenenler şimdi Türk harflerini 20 gün zarfında öğrenmekte okuyup yazma bilmektedir. İlk tedrisat müfettişlerinden bir zat Türk Harflerinin ilk mekteplerdeki tesirleri hakkında bir muharririmize şu izahatı vermiştir: Türk harflerinin ilk mekteplerde verdiği netice çok şayanı memnuniyettir. Birkaç aylık tecrübe ve tedrisatın neticesi, derslere başlandığı gün beslediğimiz ümitlerin fevkindedir. Şimdi en gabi çocuk bile kolayca Türk harflerine alışıyor ve en az bir zaman içinde okuyup yazabiliyor. Şimdiden tahmin ettiğimize göre alfabe Türkçe kıraat ve imla derslerinden sınıfında kalacak talebe yok gibidir. (Akşam, 3 Şubat, 1929, s.1) Yeni harflerin öğrenmesinin çok kolay olduğu ve bunun olumlu yönde sonuçlarının olduğu düşüncesi ifade edilmiştir.

Millet Mekteplerine Dair İsmet Paşa Mühim Bir Tamim Gönderdi, Mektebe Devam Edenlere Muaşeret Kaideleri ile Yaşamaları da Öğretilecek başlıklı haberde; Başvekil ve Maarif vekili İsmet Paşa Hz tarafından Millet Mektepleri Muallimlerine şu tamim yapılmıştır: Aziz Arkadaş, Büyük halaskar Gazi Reisicumhur Hazretlerinin baş muallimliği altında Millet Mekteplerinde mukaddes ve tarihi vazifene başladığın gün cehalete karşı fevran eden milletin en samimi hisleriyle karşılaşmış oldun. Şimdi onu daha pek yakından görüyor ve ruhu üzerinde doğrudan doğruya müessir olacak bir mevkide bulunuyorsun. Ben de senin bu mutena vaziyetinden istifade ederek ufak bir hasbihal yapmak lüzumunu hissettim.

1) Sana Millet Mekteplerinde istifade edilmek üzere Türk harflerinin usulü tedrisi risalesi göndermiştim. Bu küçük risaleyi dikkatle okur ve itina ile tatbik edersin.

2) Şuna çok dikkat etmelisin ki Millet Mekteplerine devam eden talebeden diğer sınıf talebesiyle karşı mukayese değildir. Hayatta yaşamayı, tecrübe görmüş dimağı ona göre teşekkül etmiş kâmil insanlardır. Binaenaleyh bunlara karşı muameleni rıfk ve mülayemetle yapmalı ve derslerini onların alakalarını her an tezyit edecek cazibeli bir şekilde vermelisin.

3) Vazifenin yalnız harf öğretmek ve okutmak tan ibaret olduğunu zannetmekle hata işlemiş olursun. Mazinin bin bir ihmali yüzünden bakımsız ve örneksiz kalmış olan bu vatandaşlarına aynı zamanda muaşeret kaideleri ile yaşamayı pejmürde elbise içinde bile temiz olmanın mümkün

bulduğunu anlatacağın. Derslerinin hareketini ve kalabalığını muhafaza için elinden gelecek mesaiyi ihmal etmezsin. O şekilde ki bir talebenin eksilmesi senin için bir nefis izahi meselesi olmalıdır.

4) Giriştiğimiz bu cehalet mücadelesinde bittabi davamızın en sarsılmaz delili okuma yazma bilmenin faydelerini muhassenatıdır. Sen de bu bahis üzerinde sık sık durur ve onlara okuma yazma öğrenmiş kimselerin hayatta mazhar oldukları başarılarından karlardan bahsedersin. Şerefli mesainde başarılar temenni ederim aziz arkadaşım. Maarif Vekili. (Akşam, 5 Şubat 1929, s.4) Millet Mekteplerine Gitmeyenler başlıklı haberde; millet Mekteplerinin birinci devre tedrisatı 28 Şubat'ta hitam bulacak yapılacak imtihanlarda Muaffak olamayanlar ikinci devrede devam edecektir. Son günlerde kışın şiddeti hasebiyle Millet Mekteplerine devam edenlerin azlığı nazarı dikkati celbetmiştir. Havalar düzelmekte olduğundan herkesin eskisi gibi devamla başlayacağından şüphe edilmemektedir. Maarif M. Haydar B. mekteplere devam etmedikleri anlaşılacak olanlar hakkında tabiatı kanuniye yapılacağını söylemiştir. (Cumhuriyet, 16 Şubat,1929, s.2) Hava şartlarının olumsuz olması mekteplere devamı azatmıştır.

Millet Mekteplerinde başlıklı haberde; Vilayet dahilinde mülhakatta 833 Millet Mektebi tedrisatta bulunmaktadır. Bu mekteplerden kadın-erkek 41.686 talebe vardır. (Cumhuriyet, 14 Kanunievvel, 1929, s.2)

Millet Mekteplerinin Teftişi başlıklı haberde; Millet Mekteplerinde binlere mahsus olan ve iki aylık dersanelere devam eden halkın imtihanları bu ay nihayetinde icra edileceğinden şimdiden mekteplerin sıkı bir teftişe tabi tutulması takarir etmiştir.(Cumhuriyet, 19 Şubat, 1929, s.2)

Millet Mekteplerine Devam Etmeyenler Hakkında Takibata Başlandı başlıklı haberde; Millet Mekteplerindeki tedrisat hakkında Maarif Müfettişleri raporlarını tevdiya başlamışlardır. Kadın ve erkekler umunen şayanı takdir görülmektedir. Birçok yaşlı kadınlar mükemmelen okuyup yazmaktadırlar. Yalnız son zamanlarda kışın şiddetinden dolayı artan devamsızlıktan şikâyet edilmektedir. Birçok mıntukalar devamsızlığı temali edenlerin isimlerini polis merkezlerine tevdi etmişlerdir. Maarif idaresi bunlar hakkında tahkikatı kanuniyede bulunulması için teşebbüsatta bulunacaktır. Diğer taraftan icra edilen tahkikatta bu devamsızlığın kundura ve elbiseci gibi usta ve çırakların bayram üstü siparişlerin çokluğu yüzünden geceli gündüzlü çalışmak mecburiyetinden ileri geldiği anlaşılmıştır. (Cumhuriyet, 24 Şubat 1929, s.2)

Millet Mektepleri muallimleri ücretlerinin dört ay nihayetinde verilmesi mukarrerdi. Muallimlerin ihtiyaçlarına medar olmak üzere bunun iki ayda bir itası encümeni vilayetçe tekarrur etmiştir. (Cumhuriyet, 18 Şubat 1929, s.2)

Millet Mektepleri 850'ye baliğ oldu. Her köyde ilk mektep binası mevcut olduğu cihetle vilayetimiz dahilinde Seyyar Millet Mektepleri tesisine ihtiyaç hasıl olmamıştır. (Cumhuriyet, 11 Teşrinisani 1929, s.2)

Geceleri İkişer Ders Verilecek başlıklı haberde; ... Şehrimizde okuyup yazacakların iki yüz bin tahmin edilmesine göre bir kısım halkın ikinci devreye bırakılmaları zaruri addedilmektedir. (Cumhuriyet, 7 Kanunisani 1929, s.2)

Son haberlerde de öğretmen maaşlarının zamanında verilmesi ve devamsız halkın mecburiyetten çalışan kunduracı, elbiseci gibi kişilerin olduğu kasıtlı bir devamsızlık hareketinin olmadığı tezi vurgulanmıştır.

SONUÇ

1 Kasım 1928 Harf İnkılabının başarıya ulaşması için 1 Ocak 1929'da Millet Mektepleri faaliyetlerine başlamıştır. Millet Mekteplerinin yapısını oluşturan 1928-1929 yılı iki tane yönetmelik düzenlenmiştir. Bu yönetmelikler temelde Halk Dershaneleri teşkilatı yönetmeliğinin genişletilmiş ve uyarlanmış halidir. İkinci yönetmeliğin birinci yönetmelikten farkı ikinci yönetmelikte okuma yazma yanında halka hayat bilgilerinin ve günlük yaşamda faydalanacakları derslerin de eklenmiş olmasıdır.

Millet Mektepleri tüm yurttan teşkilatlanarak; Sabit, Seyyar, Özel Millet Mektepleri ve Köy Yatı Dershaneleri ile Halk Okuma Odaları şeklinde teşkilatlanmıştır. Cumhuriyet Döneminde Millet Mekteplerini diğer eğitim kurumlarından ayıran en önemli özellik; Başta Atatürk ve İsmet İnönü bu okullarla yakından ilgilenmiş ve talimatlar vermiştir. Bu Okullarda; okuma yazmayla birlikte, Hesap ve Ölçüler, Sağlık Bilgisi ve Yurt Bilgisi Dersleri verilmiştir. Bu mekteplerin diğer özelliği devam yasal zorunlulukla beraber halkın gönüllülük katılımı da azımsanamayacak kadar büyük ölçekli

olmuştur. Yeni okuma yazmanın avantajlarından en fazla hamal, esnaf çıraklarıyla beraber hanımlar yararlanmak istemişlerdir. Her il ve ilçe bucak ve kasabalarda çok kapsamlı teşkilatlanmış bu eğitim kurumlarındaki faaliyet ve başarı oranları ilk yıllardan itibaren düşüşe geçmiştir.

Millet Mekteplerinin basındaki faaliyetlerine baktığımız zaman Millet Mektepleri 1929 yönetmeliğinin getirdiği neşriyat yaptırma zorunluluğundan, yaptığı her faaliyet basında yer almıştır. Millet Mektepleriyle ilgili basın haberlerinde 1929 yılını seçmemizdeki gaye; Millet Mekteplerinin başarı durumunu en iyi ifade eden yıl olması münasebetiyledir. 1929 Yılından itibaren Millet Mektepleri faaliyet ve başarıları düşüş göstermeye başlamıştır.

1929 basın haberleri; özellikle Cumhuriyet (İstanbul) Gazetesindeki haberlerde; mekteplerin halkın gönlündeki yeri ve başarıları deyim yerindeyse gün yüzüne çıkarmıştır.

Kaynakça

Aktaş, U. (2003). *Millet Mektepleri (1928-1935)*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi. SBE. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.

Akşam Gazetesi. (1929). 3 Şubat.

Akşam Gazetesi. (1929). 5 Şubat.

Albayrak, M. <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-29/millet-mekteplerinin-yapisi-ve-calismalari-1928-1935>. Erişim:09.03.2017

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 03 Ekim.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 1 Kânunusani.

Yunus N. Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 4 Ağustos.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 2 Kânunusani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 4 Kânunusani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 5 Kânunusani.

Yunus, N. Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 5 Kânunusani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 13 Ağustos

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 23 Teşrinievvel

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 2 Kanunievvel

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 28 Teşrinievvel.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 31 Kanunisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 16 Kanunisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 29 Temmuz.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 2 Teşrisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 23 Teşrisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 17 Mayıs.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 1 Teşrisani.

Gazi Mustafa Kemal, Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 1 Teşrisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 16 Şubat.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 14 Kanunievvel.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 19 Şubat.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 24 Şubat.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 18 Şubat.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 11 Teşrinisani.

Cumhuriyet Gazetesi. (1929). 7 Kanunisani.

Demir, G. T. & Altunay Ş. E. (2017). *Millet Mekteplerinin Fikri Temelini Oluşturan Halk Dershane ve Konferansları Talimatnamesi üzerine Bir İnceleme*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 5. Sayı. 49.

Kılıç, F. (2017). Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı, 61,

Maarif Vekilliği, (1940). *Millet Mektepleri Talimatnamesi*. İstanbul

Yüceer, S. (2009) *Millet Mekteplerinin İşleyişi ve Bursa'daki uygulamalar,80.Yılında Türk Harf İnkılabı Uluslararası Sempozyumu*. Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. İstanbul.